

ኢትዮጵያን ከመጽሀፍ ቅዱስ ውስጥ የማውጣት ፕሮጀክት

(ሉሉ ከበደ)

በ 2017 ኢትዮጵያ ስሟ ከመጽሀፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲሰረዝ ዋናውን ስራ የሰራው ኢትዮጵያዊ በኩራት ምክንያቱን ይነግረናል የኢትዮጵያ ገዳዮቿ ልጆቿ እንዴት ሊሆኑ ቻሉ? ስንት ሺህ ዘመን ስንት ሺህ ወራሪዎችን አሳፍራ ፤ ስንት መቶ ጦርነቶችን አካሂዳ ያልተንበረከከች፤ ተገንብታ እዚህ የደረሰች ምድር፤ ከአብራኳ በወጡ የበሰበሱ ልጆቿ ክፋት ለመውደቅ በቃች። ዛሬ ኢትዮጵያ ወድቃለች። መንግስት የላትም። ለአላዊነቷ ተደፍሯል። ህዝቧ ጠባቂ አቶ ለጥቃት ተጋልጧል። ተሰቃይቷል። ተለያይቷል። ይህን ሁሉ አደጋ ያመጡባት ባእዳን አይደሉም። ልጆቿ ናቸው።

ኢትዮጵያ የሚለው ስም ከመጽሐፍ ቅዱስ እንዲሰረዝ እንቅልፍ አጥቶ የሚብክነክነው ዶ/ር በንቲ ቴሶ ይህ ነው

አንዲት እኔ ዘወትር በኢትዮጵያ የምመስላቸውን እናት እውነተኛ ታሪ እነሆ። እኒህ እናት ስምንት ልጆች ወልደዋል ። ሰባቱ ልጆቻቸው የተባረኩ ፤ የተመሰገኑ ፤ በግብረገብነትና በፈሪሃ እግዜብሄር የታነጹ በመሆናቸው በሰፈር ፤ በትምህርትቤት በሁሉም አቅጣጫ ተወዳጅና ተቀባይ ነበሩ። መጨረሻ ላይ የተወለደው ስምንተኛው ልጃቸው ግን ከቤተሰቡ ለየት ያለ ባህሪ ይዞ ብቅ አለ። ከህጻንነቱ ጀምሮ ውሸታም ፤ ነውጠኛ፤ አታላይ ፤ ሌባ ፤ ተደባዳቢ ሆነ። ለትምህርትም አስቸጋሪ ሆነ። ቅጣት የማይበግረው ሞገደኛ ሆኖ አረፈው። ስምንትና ዘጠኝ አመት ሆኖት የመንደሩ ህጻናት ጨውና ስኳር እንዲገዙ ሱቅ ሲላኩ መንገድ ላይ እየጠበቀ ፍራንክ ቀምቷቸው ይሮጣል። ሰው ሁሉ የሚረገመውና የሚያዝንበት ልጅ ሆነ። ከቤቱም ከጎረቤቱም ያገኘውን ሁሉ የሚሰርቅ ሆነ። አድጎ ወደህብረተሰቡ ሲቀላቀልም ስራው ሁሉ ከህግ ጋር የሚያላትመው ሆነ። እናቱ ታዲያ በዚህ ልጅ በጣም ያዝናሉ ። ያለቅላሉ። ስንት ልጆች እንዳላቸው ለጠየቃቸው ሰው ሁሉ "ስምንት ወልጄ አንድ አገማህ" ይላሉ። ገማብኝ የሚሉት ይህን የተበላሸውን ልጅ ነው። ዶሮ እንቁላል ታቅፋ ጫጩት ያልሆነው እንደሚገማባት ማለት ነው። ኢትዮጵያም ታዲያ ወልዳ ወልዳ ያገማቻቸው ልጆቿ የሚያጠፋት ሆኑ።

ሰሞኑን ኢትዮጵያ ካገማቻቸው ልጆቿ መካከል አንዱ ከጀርመኖች ጋር ተስማምቶ ስሟ ከመጽሀፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲሰረዝ አድርጓል። ይህ ሰው በቅርቡ የዶክትርና ትምህርቱን የጨረሰ የጀርመን ኢቫንጄሊካን ቤተክርስቲያን ፓስተር ነው። ዶክተር በንቲ አጁሉ ይባላል። በ2017 የታተመው የጀርመን ኢቫንጄሊካን ቤተክርስቲያን መጽሀፍ ቅዱስ ታርሞ ባዲስ ተተረጎመ ሲባል የኢትዮጵያ ስም እንዲወጣ ዋናውን ስራ የሰራው ይህ ሰው ነው። ስለ ድርጊቱም በኩራት ይናገራል። "አፕራይድ " ለሚባል ድረገጽ ጋዜጠኛ መርጋ ዮናስ በእንግሊዝኛ ጉዳዩን አስመልክቶ ከሰውየው ጋር ሰፋ ያለ ቃለምልልስ አድርጓል። ቃለ ምልልሱን ውዱ ወዳጄ እና የሙያ ወንድሜ ጋዜጠኛ ክንፉ አሰፋ ከአመስተርዳም አድርሶኛል። እኔም አንብቤ ዝም ማለቱ አይጠቅምም አልኩና ይህን ቃለ ምልልስ ለሁላችንም በቀላሉ እንዲገባን ብዬ ከእንግሊዝኛ ወደአማርኛ በመመለስ ላካፍላችሁ ወደድኩ። ሁሉም እንዲያቀው ሼር ብታደርጉት ደስ ይለኛል። ወደ ቃለ ምልልሱ እንግባ።

መርጋ ፤ የዶክትርና ትምህርትዎን በማጠናቀቅ እንኳን ደስ ያለዎት ልልዎ እወዳለሁ። የመመረቂያ ጥናታዊ ጽሁፍዎ እንደሰማሁት "የኦሮሞ ሃገር - በቀል(ነባር) ሃይማኖትና የኦሮሞ ክርስትና ፤ የሚቃረኑ ወይስ የሚስማሙ ፤ (አብረው መንገድ የሚችሉ) " በሚል ርዕስ ላይ ያተኮረ ነው። ይህን ርዕስ ለመምረጥ ምን አመላካቶት? የሚቃረኑባቸው ነገሮች ምንድናቸው የሚስማሙባቸውስ? አንድ የሚያደርጋቸው።

መልስ፤ ከዚህ ፕሮጀክት ጀርባ ያለው ምክንያት ብዙ ክርስቲያን ሚሽነሪዎች፤ ኢቫንጀሊካኖች እና ፓስተሮች የኦሮሞ ህዝብ ስለ እግዚአብሔር ሃሳብ ፤ እውቀቱ የለውም እና ሃይማኖታቸውም በጣላት ማምለክ ወይም በሴጣን ማመን ነው ብለው ይገምቱ ነበር። በአካባቢ አህጉራችን የክርስትናና እስልምና ሃይማኖት ከመምጣት በፊት የነበረውን የኦሮሞ ሃገር በቀል ሃይማኖት መመርመር መመልከት ጀመርኩ። ስለዚህ ከስነመለኮት እይታ አኳያ የመመረቂያ ጽሁፌ የማነጻጸር ሃይማኖታዊ ጥናት ነው። እመለከት የነበረውም ነገር የኦሮሞ ነባር ሃይማኖት ከክርስትና ጋር ይጸረራል ወይስ ይስማማል የሚለውን ነው። በጥናቴ ወቅት በኦሮሞ ነባር ሃይማኖት (ዋቁፈታ) እና በክርስትና መካከል ብዙ ተመሳሳይነትና ጥቂት ልዩነቶችን አግኝቻለሁ። ደስ የሚል ግኝት ነው። የእስልምናም የክርስትናም ሚሽነሪዎች የኦሮሞ ነባር ሃይማኖት ከነሱ እምነት የተለየ ነው ብለው ይገምቱ ነበር። የሆነሆኖ በብዙ መንገድ ምንም ልዩነት የሌለው ሆኖ አግኝቻለሁ። እግዚአብሔር ከሚለው መጠሪያ ጀምሮ ይታያል። እግዚአብሔር በኦሮምኛ "ዋቃ" ወይም "ዋቀዮ" ይባላል። ምድርና ሰማይን የፈጠረ። ከእስልምናም ሆነ ከክርስትና መምጣት በፊት ኦሮሞ ለረጅም ጊዜ የሚያምንበት ነው። መጽሐፍቅዱስን ወደ ኦሮምኛ የተረጎሙ የተጠቀሙበትም ይኸው ቃል ነው። " God" የሚለውን "ዋቃ" በሚለው በመተካት። እና ዋቃ የሚለው ስም በመሰረቱ ከክርስትና ሳይሆን ከኦሮም ነባር ሃይማኖት የተወሰደ ነው። እንዲህ ወደ ዝርዝሩ ከገባህ ጥቂት ልዩነት ብዙ ተመሳሳይነትን ታገኛለህ። ጥናቴን ለማካሄድና ለመጻፍ ብዙ ጊዜ ወስዷል። የሆነው ሆኖ አሁን የመመረቂያ ጽሁፉን ጨርሻለሁ። ዲሴምበር 2016 ሒልደሺም ዩኒቨርሲቲ ቀርቧል። ጥናቴን አስመልክቶ የቀረቡ ፈታኝ ጥያቄዎችን ክርክሮችን ጁን 2017 በተሳካ ሁኔታ አስተናግጃለሁ።

ጥያቄ፤ እርሶ እያገለገሉ ያሉበት ቤትክርስቲያን ኢቫንጀሊካል ደችላንድ አዲስ መጽሐፍ ቅዱስ አሳትሟል። ቀደም ሲል በነበረው ቅጂ ውስጥ ስህተት እናም ጊዜ ያለፈባቸው ናቸው ያላቸውን ትርጓሜዎችና ቃላትን አርጟል። "ኢትዮጵያ " የሚለውን ቃል "ኩሽ" በሚለው መቀየርን ያጠቃልላል። ከዚህ የስም ለውጥ በስተጀርባ እንደምክንያትነት የሚቀርበው ምንድነው ? ዶክተር በንቲ፤ መልካም ። የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ከመካከለኛው ዘመን ጀምሮ እየተካሄደ ያለ ነገር ነው። ከየትርጉም ስራው ጀርባ ያለው ሃሳብ በቀድሞዎቹ ህትመቶች ውስጥ የተወሰኑ ጉድለቶችና ግድፈቶች ይኖራሉ የሚል ነው። የተለያዩ የመጽሐፍቅዱስ ማህበረሰቦች መጽሐፍ ቅዱስን ሲተረጉሙ ኖረዋል። ይህ የመጀመሪያ ጊዜ አይደለም። በአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ማርቲን ሉተር መጽሐፍ ቅዱስን ከ ላቲን ወደ ጀርመንኛ ከተረጎመበት ጊዜ ጀምሮ የቋንቋና የሃሳብ ትርጉም እየተካሄደ እንዳለ ነው። በነዚያ ትርጉሞች ውስጥ ስህተቶችን። አንዳንዶቹ የቋንቋ ሊሎቹም ግንዛቤያዊ ነበሩ። አሁን እየተካሄደ ያለው ትርጉም ምክንያቱ እነዚያ ያለፉ ስህተቶች ናቸው ። እነሱን ማረም ነው።

ለምሳሌ ግሪኮች ብሉይ ኪዳንን ከሂብሩ ቋንቋ ወደ ግሪክ ሲተረጉሙ "ኩሽ" የሚለውን ወደ "ኢትዮጵያ" በመቀየር ስህተት ሰሩ። ኩሽ የጥቁር አፍሪካ ህዝብ ስም ነበር ወደ ኢትዮጵያ የተለወጠ ። ትርጉሙ "ፊቱ የተቃጠለ ህዝብ" ማለት ነው። ኩሽ በመሆንና የተቃጠለ ፊት በመሆን መካከል ትልቅ ልዩነት አለ። ጥቁር ህዝቦች ፈታቸው የተቃጠለ አይደለም። ጥቁሮች ናቸው ቢቃ። ይህ አዲሱ በጀርመን ኢቫንጀሊካን ሉትራን ቸርች በ2017 የታተመው መጽሐፍ ቅዱስ እነዚያን ስህተቶች በማረም ነው ማለት ነው።

በአሮጌው የመጽሐፍ ቅዱስ ቅጾች ውስጥ "ኢትዮጵያ" የሚለው ቃል 45 ጊዜ ተጠቅሷል። እነዚህ ቃላት እንደ ስህተት ተወስደው ኩሽ ወደሚለው ወደቀድሞ ተክክለኛ ቃሉ ተለውጠዋል። ግልጽ

ለመሆን የ2017 ትርጉም ኢትዮጵያ የሚለውን ቃል ብቻ አይደለም የቀየረው። ብዙ ቃላትና ያገባብ ስህተቶችን አርም ተርጉሟል። በተለይ "ኢትዮጵያ" የሚለው ወደ "ኩሽ" መቀየሩን የሚያስደስት ሆኖ አግኝቶታለሁ። ምክንያቱም እኛ ኢትዮጵያውያን ኢትዮጵያ በመጽሐፍ ቅዱስ በመጠቀሟ የምንኮራ ነበርን። እውነታው ግን የግሪክ ተርጓሚዎች በስህተት የህዝብ ስም ነው ብለው አስበው ነበር። አሁን ያ አለመሆኑን አውቅን። ለኩሽ ህዝብ የተሰጠ ክብር የሚነካ የሚያዋርድ መጠሪያ ነበር(Derogatory)። በጀርመን ኢቫንጆሊካል ሉትራን ቸርች ይህ ተለይቶ መታወቁን በማየቴ በጣም ደስተኛ ነኝ።

ጥያቄ፤ ቤተክርስቲያን ሌሎች ለውጦችንም ማድረግን ጠቅሰዋል። ምንድናቸው?
መልስ፤ በአዲሱ እትም ወደ መዝሙረዳዊት 68 : 31 የሄድክ እንደሆነ "ኩሽ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች" ይላል። በቀድሞው ትርጉም ውስጥ ግን " ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች " ነው የሚለው። ከኢትዮጵያ ወደ ኩሽ ከተለወጡት 44 አረፍተ ነገሮች አንዱ ነው። ተርጓሚዎቹ አንድ ወይም ሁለት "ኢትዮጵያ" የሚለው ቃል ያልተለወጠበት ሀረግ ረስተዋል። የሆነሆኖ ይህንንም ከነሱ ጋር ተወያይተናል። በቅርቡ ይታረማል። ለምሳሌ በኤርሚያስ 13:23 ውስጥ ያለው አንዱ ሳይተረጎሙ የረሱት ነው። በእንግሊዝኛው ትርጉም " ኢትዮጵያ ቆዳውን ነብር ሽጉርጉርነቱን ይቀይራልን?" ይላል። እዚህ ላይ "ኢትዮጵያ " የሚለው ቃል ፈጽሞ ሊጠቀሙበት የማይገባ ስድብ ነው(Insult)። የትርጉም ለውጡ ስለ ኢትዮጵያ ብቻ አይደለም። ብዙ የስም ለውጦችን ያጠቃልላል። አሁን ልነግራቸው የማልችል ቦታዎችን ጽንሰሃሳቦችን ሁሉ። ጥያቄ ፤ በስነ መለኮትም ሆነ በሌላ ማናቸውም ከፍተኛ ትምህርታዊ ምሁራዊ ስራዎች ላይ ይህን መሰል ለውጦች ሲደረጉ ማጠቃለያ ውሳኔ ላይ ከመደረሱ በፊት ጥናቶች መካሄድ አለባቸው። የጀርመን ኢቫንጆሊካል ቤተክርስቲያን ቃላቶችንም ሆነ አገባባቸውን ከመቀየሯ በፊት በቂ ጥናት አካሂዳለች?

መልስ፤ እርግጥ። የጀርመን ኢቫንጆሊካን ቤተክርስቲያን ከፍተኛ ያስተዳደር አካል ፤ የትርጉም ስራውን እንዲያካሂድ አንድ የምሁራን ቡድን መደበ። የቋንቋ ጠበብትንና የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንትን ያቀፈው ግብረሃይል በ2010 ተቋቋመ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ትርጉሙን ሲሰሩ ቆይተው የመጨረሻ ውጤታቸውን ለቤተክርስቲያን መሪዎች አቀረቡ። የቤተክርስቲያን መሪዎችና ጉባኤተኞች አዲሱን ትርጉም አነበቡ። አስተያየታቸውንና እንዲህ ቢሆን የሚል ሃሳባቸውን ሰጡ። እንግዲህ ለሰባት አመታት ቁጥራቸው የበላይ ኤክስፐርቶችና ምሁራን በዚህ ስራ ላይ ተሳትፈዋል። ይህ አዲስ ቅጂ የታተመው የሉተርን ተሃድሶ 500 ኛ አመት ለማሰብ ነው። ከ አክቶበር 31 - 2016 እስከ አክቶበር 31-2017 የሚውለውን ክብረበአል ለመዘከር። በጥናቱ ውስጥ የተካተቱት ሰዎች የበቁ የስነመለኮት ሰዎች፤ ፈላስፎች፤ የስነቋንቋ ጠበብት፤ በሂብሩ፤ በግሪክ፤ በእንግሊዝኛ በጀርመንና በሌሎችም ቋንቋዎች የበቁና ከፍተኛ እውቀት ያካበቱ ናቸው። ጥያቄ፤ እስቲ ስለ ጥናቱ ሂደት ጥቂት ያብራራልኛል? እና አጥኚዎቹ ምሁራን ግኝታቸውን ለማን እንዳቀረቡ?

መልስ፤ አጥኚዎቹ ትርጉሙን የሰሩት አሮጌውን መጽሐፍ ቅዱስ መሰረት በማድረግ ነው። አዲሱ የትርጉም ስራ ይሁንታ ከማግኘቱ በፊት የሚያልፍባቸው በርካታ ደረጃዎች አሉ። መጀመሪያ ግለሰብ ኤክስፐርቶች የትርጉም ስራውን ያካሂዱና የሌሎች ኤክስፐርቶች እና የቤተክርስቲያን መሪዎችን ቡድን ላቀፈው ግብረሃይል አዲሱን ትርጉምና አሮጌውን መጽሐፍ ቅዱስ ያቀርባሉ። ይህ ግብረሃይል የራሱን አስተያየትና የእርምት ሃሳብ ከሰጠ በኋላ አዲሱም ጥንታዊውም መጽሐፍ ቅዱስ ለጳጳሱ ና በመላ ጀርመን የሚገኙ የኢቫንጆሊካን ቤተክርስቲያን ተወካዮች ለተሰየሙበት ጉባኤ ይቀርባል። ጉባኤውና ጳጳሱ አዲሱን መጽሐፍ ቅዱስ የሚያጸድቁ ፤ የሚያሳትሙና የሚያሰራጩ ከፍተኛ አካላት ናቸው።

ጥያቄ፤ ይህ ትርጉም ይህ ለውጥ በኢቫንጆሊካን ቤተክርስቲያን ተከታዮች ዘንድ ምን ዓይነት ምልክታ ይኖረዋል ብለው ያስባሉ?

መልስ፤ በጀርመን ያሉ የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያናት በአዲሱ ትርጉም ደስተኞች ናቸው። የተወሰኑ ስህተቶች ታርመዋል። ትክክለኛ ቋንቋ በመጠቀም ልዩነትን የሚፈጥሩ ቃላትን በመቀየር ቤተክርስቲያናዊ መጽሀፍ ቅዱስን የተሻለ ለማድረግ ትሞክራለች። የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን ተከታዮች በጣም ደስተኞች ናቸው ። አሁን መጽሀፉን በየጉባኤው ላይ እንጠቀምበታለን።

ይህ አዲስ መጽሀፍ ቅዱስ የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን መጽሀፍ ቅዱስ ነው። የካቶሊክ ወይም የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን አይደለም። ኦርቶዶክስና ካቶሊክ ቤተክርስቲያኖች የየራሳቸው መጽሀፍ ቅዱስ አላቸው። ፕሮቴስታንቶች 66 መጽሀፍት አሏቸው በመጽሀፍ ቅዱስ ስውጥ፤ ካቶሊኮች 73 እና የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን 81። እንግዲህ እኔ አሁን እዚህ የማወራው በመላው አለም ሁሉ ያሉ ክርስቲያኖች ስለሚጠቀሙበት የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን መጽሀፍ ቅዱስ ብቻ ነው።

ጥያቄ፤ የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን "ኢትዮጵያ" የሚለውን ቃል ስህተት ሆኖ አግኝታው ከመጽሀፍ ውስጥ ስታስወግድና ስትቀይር ፣ የካቶሊኮችና ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን መሪዎች ተመሳሳይ እርምጃ እንዲወስዱ የማመልከት የማሳሰብ መከራ ይኖራል?

መልስ፤ መልካም። የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን የአለም ቤተክርስቲያናት ምክርቤት አካል ናት። ይህ ትርጉም ለክርስቲያኖች ሁሉ የጋራ መሆን እንዳለበት እናምናለን። ምክንያቱም መሰረታዊውን የክርስቲያን እምነት የሚቀበል ነው። እውነትን መሻት ነው። እውነት ይፋ ሆናለች። እውነትም ተጽፋለች። ስለዚህ ኦርቶዶክስና ካቶሊክ አቢያተክርስቲያናት ፤ የኦርቶዶክስ እና የካቶሊክ ቤተክርስቲያናት እንደ ትክክለኛ የመጽሀፍ ቅዱስ ትርጉም ይህን ይቀበላሉ ብለን እናምናለን። ምክንያቱም ለሁላችንም የጋራና መሰረታዊ በመሆኑ። እኔ ባመራር ደረጃ ያለ ስልጣን ላይ እይደለም ያለሁት። የፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን እመራሮች ይህን ሀሳብ ለሌሎች ክርስቲያን ቸርሾች ሁሉ እንደሚቀርቡ ተስፋ አደርጋለሁ። ኦርቶዶክስና ካቶሊኮችን ጨምሮ። ይህን አዲሱን ትርጉም ለመቀበልም ሆነ ላለመቀበል መወሰን የኦርቶዶክሶችም ሆነ የካቶሊክ ቤተክርስቲያናት የራሳቸው ጉዳይ ነው። እኛ በትክክለኛ ቋንቋ የተቀመጠ መጽሀፍቅዱስ ነው የምንጠቀመው። ለዚህም ነው ፕሮቴስታንት የተባለው። እኛ ከሁሉም አቢያተክርስቲያናት ጋር እንሰራለን ከሁሉም ጋር እንከባበራለንም። ግን ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንን በተመለከተ እንበልና ኩሽ ህዝቦች ውስጥ ሄደው መስራት ከፈለጉ አሮሞ፤ ሲዳማ ፤ ከምባታ፤ አገው ፤ ሃዲያ፤ ሶማሌ እና ሌሎችም፤ ቤተክርስቲያናዊ ይህን አዲሱን ትርጉም መቀበል አለባት። በሁለት ምክንያቶች ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ያን እንደምታደርግ ተስፋ አደርጋለሁ። አንደኛ ፤ ትክክለኛው ስም “ኩሽ” ነበር እንጂ “ኢትዮጵያ” አይደለም። ሁለተኛ ፣ ከአንድ ክፍለ ህዝብ ጋር ወይም ከአንድ ሀገር ህዝብ ጋር የምትሰራ ከሆነ የዛን ህዝብ ባህሉን፤ ማንነቱን ማክበር አለብህ። ስለዚህ ኩሽ ህዝብ ውስጥ ሄደው የሚሰሩ አብያተክርስቲያናት ሀላፊነት ነው ያን ስህተት አውቆና አርጦ መገኘት።

ጥያቄ፤ ይህ ለውጥ ወይም ይህ ትርጉም በራሳቸው በኩሽ ህዝቦች ላይ ምን አይነት ስነመለኮታዊ ለውጥ ያመጣል ብለው ያስባሉ?

መልስ፤ መልካም። ትልቅ ለውጥ ይኖረዋል። ሰዎች ጥያቄ መጠየቅ አለባቸው። ” ማነው እጆቹን ወደእግዚአብሔር የዘረጋ?” ኢትዮጵያ እይደለችም ። ግን ኩሽ ነው። በጭፍን ኢትዮጵያ ናት ብለው የሚያምኑ ሰዎችን ሊቀበሉት ይፈታተናቸዋል። እውነት ትፈታተናለች። ነጻ ግን ታወጣለች። ክርስቲያን ሰባኪዎች ቃሉን እንዴት እንደሚተረጎሙና እንሚጠቀሙበትም ለውጥ ይኖረዋል። እንደ ፓስተር እኔ ቆሜ ይህ ኩሽ ነው ስል ይህን ለመስማት የማይፈልጉ ላይቀበሉት ይችሉ ይሆናል ። ግን ምክንያትና ማስረጃ ማቅረብ ይኖርባቸዋል። ለምን እንደማይቀበሉት አስረጅ። ስለዚህ ሰዎች ይህን ለመረዳትና ሊቀበሉት ጊዜ ይወስድባቸዋል። ከፊሉን ሊያወግበው ከፊሉን ነጻ ሊያወጣው ይችላል። አንዳንዶች በትርጉሙ ደስተኞች ሆነው ይጠቀሙበታል ሌሎች ደስተኛ አይደሉም ይሆናል። የኔ ተስፋ ሁሉም ክርስቲያን ቸርሾች አዲሱን ትርጉም በደስታ

ይቀበሉታል ነው። የተደበቀው አውነት ይፋ ሆኗል። ስለ ዚህ ሁሉም ሰው ደስተኛ ሊሆን ይገባል። መጽሀፍ ቅዱስን ከሂብሩ ወደ ግሪክ የተረጎሙት ሰዎች ለምን “ኢትዮጵያ” አሉን? ፤ ፊታቸው የተቃጠለ ሰዎች “ የተቃጠለ ፊት” የሚለው መጠሪያ ክብረ ነክና አዋራጅ ስድብ ነው። ፊታችን የተቃጠለ አይደለም። ጥቁር ነው በቃ። ጥቁር መሆን ምንም ስህተት የለበትም። አግዚአብሔር ነው የፈጠረን። ጥቁሮች ነን ። አንደጥቁርነታችን አራሳችንን አንቀበለዋለን። ማናቸውም ቤተክርስቲያን እኔን ቢሰድብኝ ቤተክርስቲያኔ አልለውም። ይህ የማንነት ጉዳይ ነው። አባትህ ያወጣልህ ስም በባእዳን ቢለወጥ ያናድድህል ። ማንነትህን ባህልህን ሁሉ ያወድመዋል። አዚህ የሆነው ነገር በትክክል ይህ ነው። የኩሽ ህዝቦች አራሳቸውን የተቃጠለ ፊት ክብለው አይጠሩም። አሮሞ ፤ ሶማሌ፤ አፋር፤ እና ሌሎችም የኩሽ ህዝብቦች መሆናቸውን ታሪክ ይነግረናል። አንድም የገባው ፤ የተገለጠለት የኩሽ ሰው ግሪኮች ለኛ በሰውን ክብረነክ አዋራጅ ስም ደስተኛ አይደለም። የመጀመሪያው ስማችን ኩሽ መጠሪያችን እንዲሆን መልሰን ለመጠየቅ ደስተኞች ነን። ስለዚህ ለውጡ ይህ ነው። እንዳለ የኩሽ ህዝቦችን ታሪክ በትክክል ሊቀይረው ይችላል። የኩሽ ሰዎች ቋንቋዎች አሏቸው እና የሚኖሩበት መልክአምድራቸውም በደንብ የታወቀ ነው። ግን ኢትዮጵያ ከሚለው ቃል ጋር የሚዛመድ ህዝብም ፤ ቦታም ፤ ቋንቋም የለም። ባንዳንድ ዩኒቨርሲቲዎች የኢትዮጵያ ጥናት እንዳለ እሰማለሁ። መጨረሻ ላይ ይህም ይቀየራል። ምክንያቱም ጥያቄ ያስነሳል። ኢትዮጵያ ማነው? ኢትዮጵያ ምንድነው?

ጥያቄ፤ በኢትዮጵያ በትምህርት ላቅ ባሉ (elite) ክፍሎችም ሆነ በሌላው ማህበረሰብ ዘንድ ማንነትን በተመለከተ የተጋጋሉ ክርክሮች ይስተዋላሉ። ብቸኛው ማንነታችን “ኢትዮጵያዊነት” ነው ብለው የሚከረከሩ አሉ። በሌላው በኩል ደሞ ቀዳሚው የጎሳ ማንነታችን ነው ኢትዮጵያዊነት ሁለተኛ ደረጃ ነው ብለው የሚከረከሩ አሉ። ሌሎች ደሞ ጭራሽ ባጠቃላይ ትዮጵያዊ ማንነትን የማይቀበሉ አሉ። ለዚህ አነጋጋሪ ለሆነው የማንነት-ጉዳይ ይህ አዲሱ ትርጉም አስተዋጾ ይኖረዋል ብለው ያስባሉ?

መልስ፤ እውነት ነጻ ያወጣሃል ብዩ አስባለሁ። የመጀመሪያው ስም “ኩሽ” ለመሆኑ ማስረጃ እስካለ ድረስ ቃሉ “ኢትዮጵያ” ነው ብሎ የሚያከራክር ምክንያት የለም። “ኢትዮጵያ” ብለው ሊጠሩን ያስቻላቸው ሳይንሳዊ ማስረጃ አያገኙም ይሆናል። ሳይንሳዊ ስል የአርኪዎሎጂ የስነቋንቋ እንዲሁም የታሪክ ማስረጃዎችን ማለቴ ነው። አሁን ስላላችው ኢትዮጵያ ታሪክ እንድንግርህ ፍቀድለኝ። ከ1900-1908 እስከዚህ ጊዜ ድረስ የዛሬዬቱ ኢትዮጵያ ስነ መልክአምድር (ካርታ) አልነበረም። ከዚያ በፊት ህዝቡ አሮሞ፤ አማራ፤ ሲዳማ ፤ አፋር፤ ትግሬ ወዘተ... ይባሉ ነበር።

አሁን ያለችው ኢትዮጵያ ካርታ ዳር ድንበር የተቋቋመው ፤ የተመሰረተው ፤ በዳግማዊ ሚኒሊክ የአቢሲኒያው ንጉስ ነው። የደቡብን ኩሾችና ሌሎችንም በቅኝ የያዘውና አሁን ያለችውን ኢትዮጵያ የምትባል ሀገር ግዛት የፈጠረ። እስከ 1931 ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ህጋዊ እውቅና አላገኘም ነበር። ከ1931 አም በፊት ሃገሪቱ አቢሲኒያ ነበር የምትባለው። እና አቢሲኒያውያን እራሳቸውን የሴም ህዝብ ብለው ነው የሚጠሩት። ንጉስ ሃይለስላሴ ናቸው በ1931 አም በመጀመሪያ ህገመንግስታቸው ውስጥ አቢሲኒያ የሚለውን ስም ጥለው ኢትዮጵያ የሚለውን ስም ያጸደቁት።

ኩሾና ሌሎችም ህዝቦች በዚህ የአፍሪካ አህጉር ለሺዎች አመታት እየኖሩ በነበረበት እንግዲህ ጥያቄው እንደምን አንድ ሃገር እንዳለ ስሙ ተለውጦ “ኢትዮጵያ” ይባላል? መልካም ። ግሪኮች “ኢትዮጵያ” አሉ፤ ምክንያቱም ህዝብ ኢትዮጵያ ስለሚባል ግዛት አፈታሪክ ያወራ ነበርና። በትክክልም የኩሽ ስለነበረ ግዛት። ስለ ንግስት ሳባ ነበር የሚናገሩት። ኩሽ እንጂ ሲማዊት ስላልነበረች ሰው። ግዛቷም የኩሽ ግዛት እንጂ ኢትዮጵያ አልነበረችም። የአካዳሚክ ሰዎች ፤ ታሪክ አጥኚዎች፤ የስነመለኮት ሰዎች (የሀይማኖት ጠበብት) ይህን በደንብ መረዳት አለባቸው። ፖለቲከኞች ደግሞ እውነትን መያዝና ያለፉ ስህተቶችን ማረም ይገባቸዋል። በጣም ብርቱ ነገር ነው። ስሜ በንቲ ነው። ስለዚህ ድንገት ስሜ ወደ ጄምስ ቢለወጥ ደስ አይለኝም።

የዘር የጾታ እና ማናቸውም አይነት ልዩነት መታረም ነው ያለበት። ለምሳሌ "ባሪያ ለጌታህ ታዘዝ" የሚለው ነገር መቀየር አለበት። ጥቁር የተረገመ ነው ለማለት ካምና ትውልዱ ተረግመዋል የሚል ጽንሰ ሃሳብ አለ። ስለዚህ የጥቁር ህዝብ ችግር ሁሉ የእግዚብሄር እርግጥን ነው። ይህ መቀየር መወገድ አለበት እንዳለ። ምክንያቱም እግዚብሄር ጥቁሩን ህዝብ ረግጦታል ብየ አላምንም። ይልቅስ ተርጓሚዎች የጥቁሮች አባት ካምን የተረገመ ብለው ሲጠቅሱ በስህተት የተሞላ አድሎአዊነታቸው ነው። ካምን የረገመው እግዚብሄር የክርስቲያን አምላክ ሊሆን እንደማይችል አምናለሁ። ይህ ስህተት ሆን ተብሎም ይሁን በሌላ ምክንያት ይደረግ ፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ቅዱስነት ወደቅ አያደርገውም። ነገር ግን ስህተቶችን ማረምና እውነተኛ በሆነ አሉታዊ መንገድ ማቅረብ የበለጠ መጽሐፍ ቅዱስን ያበላጽጋል።

ጥያቄ፡ ያሉኝ ጥያቄዎች እነዚህ ናቸው ሌላ የሚጠይቁት ነገር ካለ?

መልስ፤ ለጥያቄዎችህ አመሰግናለሁ። እውነትን ለመናገር ደስተኛ ነኝ እናም አዲሱን ትርጉም የሚያነቡ ሰዎችን ሁሉ የምጠይቀው ነገር እርምቱ እውነት አከሆነ ደረስ እንዳይደነግጡ ነው። ገንቢ በሆነ ወይይት መሳተፍና አዲሱን ትርጉም በሰዎች መካከል በሰላም አብሮ መኖር እንዲቻል አርገን ጥቅም ላይ ለማዋል መሞከር አለብን። ለውጡ አሉታዊ እርምጃ ሆኖ እንዲታይና በክርስቲያኖች ሁሉ ጥቅም ላይ እንዲውል ተስፋ አደርጋለሁ።

በመላው አለም የመጽሐፍ ቅዱስ ተርጓሚ ማህበረሰቦችም እነዚህንና ሌሎችንም ስህተቶች አርመው ለወደፊት በትርጉም ስራ ወቅት መድሎአዊ ቃላትን ለማስወገድ እንደሚሰሩ ተስፋ አደርጋለሁ። ሁሉን አቀፍ እንዲሆኑም አበረታታቸዋለሁ። ምክንያቱም እግዚብሄር የፍቅር አምላክ ነውና የፈጠረውን ሁሉ የሚወድ። በራሱ ፍጡራን መካከል ልዩነትን የሚፈጥርበት ምክንያት የለውም። አማኞችም ለለውጥ ልቦናቸው ክፍት መሆን አለበት። በግልጽም ሊወያዩበት ይገባል። አውቃለሁ ሀይማኖት በጣም ስሜትን የሚነካ ነገር ነው። በመላው አለም ያሉ ሀይማኖቶች በሰላም ተቻችለው አብረው እንዲኖሩ ለማድረግ ሲባል፤ መነጋገር አንዳችን ሌላችንን የመረዳት ልምድ ማዳበርና አሉታዊ አስተሳሰብን ማራመድ የሰው ልጅ ባህል አንዱ ገጽታ ነው። ያም ምኞቴና ጸሎቴም ነው።